

VI Дунайські наукові читання

In addition, another care assistant – **Mary** who was mentioned in the introduction of the article complained about race and plus language barriers, especially accent discrimination. Telling about her conditions and situations at the workplace, Mary said that they are not just carers, they are also humans and they have emotions and feeling like others [1, p. 233]. **Jenifer**, a 24-year-old minority ethnic care assistant, told her situation at the workplace as well. She suggested that there was not correct and fair approach who was a good employee; migrants will never be in the top positions in spite of the fact that they do their work better than others; nobody hears the voice of migrants who were under discrimination [1, p. 235].

In conclusion, I would like to say that one of the widespread problems in labor collectives is discrimination at a workplace. The issues and problems of discrimination and racism were raised in Sahraoui Nina`s paper «We are not just Carers, We are Humans: Migrant and Minority Ethnic Care Workers` Experiences of Discrimination and Racism in Elderly Care». The author explored research among 36 non-EU migrant and minority ethnic care sector workers in Britain to learn the issues of discrimination and racism towards them at their workplaces and she shared the most important findings in her paper. Giving migrant-care assistants` (such as Mary, Isabel, Jenifer and Sameera) point of views and opinions have unrepeatable value in the paper since they are considered to be reliable facts.

1. Sahraoui N. «We are not just Carers, We are Humans»: Migrant and Minority Ethnic Care Workers` Experiences of Discrimination and Racism in Elderly Care. Poland, Forum Socjologiczne, 2015, Special Issue no. 1, P. 227-239.

УДК: 343.3/.7

CRIMINAL LIABILITY FOR CRIMES COMMITTED IN THE FIELD OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

Anastasiia Metil¹

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ВЧИНЕНІ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анастасія Метіль¹

***Abstract.** The article aims to establish and disclose the general characteristics of criminal offenses in the field of economic and business activities, to identify the concept and phenomenon of criminal liability for their commission. Resolutions of the plenum of the Supreme Court of Ukraine will be of great importance for further research on this issue.*

***Key words:** business, economic activity, subject, criminal offenses, legal liability*

***Анотація.** Стаття має на меті встановити та розкрити загальну характеристику кримінальних злочинів у сфері господарської та підприємницької діяльності, виокремити поняття та явище кримінальної відповідальності за їх вчинення. Не малою значення для подальших досліджень даного питання будуть мати постанови пленуму Верховного Суду України.*

***Ключові слова:** підприємництво, господарська діяльність, суб'єкт, кримінальні злочини, юридична відповідальність*

Підприємництво та приватна власність сьогодні є основними інститутами, на яких базується сучасна економіка. Основним негативним фактором внутрішньої ситуації в країні є криза, пов'язана із звільненням економіки від старої, застарілої економічної системи. Тому одна з передумов успіху створення ефективної ринкової економіки означає прийняття підприємництва як методу управління, найбільш відповідного даному виду економіки.

Проведені в Україні реформи спрямовані на формування ринкової економіки з переважанням підприємництва. Ця ситуація вимагає від держави створення відповідного механізму регулювання та захисту суспільних відносин, що виникають у сфері господарської діяльності, в тому числі за участю кримінально-правових засобів [5].

Одним з базових орієнтирів українського кримінального законодавства є забезпечення правової безпеки підприємницької діяльності, а саме виокремлення вимог та умов до суб'єктів підприємницької діяльності щодо меж кримінальної відповідальності та покарання за злочини у даній сфері.

У сфері підприємництва розвивались і продовжують зростати негативні тенденції, які гальмують економічний розвиток України та підривають принцип соціальної справедливості. Незаконні дії, які виходять за межі національних кордонів і стають міжнародними, стали звичним явищем. Викрадаючи сировину, матеріали, обладнання та вивозячи їх за кордон, держава зазнає величезних матеріальних втрат, створює сприятливі умови для надання та отримання неправомірних вигод, приховування податкових надходжень тощо. Підприємці увійшли в кримінальне минуле, майже 50-60% української економіки перетворилося на «тіньову» [7].

Злочини у сфері підприємництва можна визначити як соціально небезпечні дії, предметом яких є втручання в соціальні відносини, що виникають у процесі самостійної, ініціативної, систематичної, на власний ризик господарської діяльності, що призводить до економічних та соціальних наслідків та отримання прибутку, порядок яких визначається економічним та цивільним законодавством України.

Інститут юридичної відповідальності є невід'ємною частиною правової системи будь-якої країни. Як правило, юридична відповідальність є одним із важливих елементів правового регулювання суспільних відносин, суть якого

VI Дунайські наукові читання

полягає цілеспрямований вплив на поведінку людей за допомогою чітко визначених правових заходів. Завдяки цьому комплексний вплив дозволяє правильно регулювати соціальні відносини, надавати їм певну систему і стабільність, уникати раптових загострень соціальних конфліктів, максимально можливим стає впровадження загальнолюдських принципів.

В Україні Кримінальний кодекс (ККУ) [4] є єдиним систематизованим нормативним актом, що встановлює кримінальну відповідальність. Він був прийнятий 5 квітня 2001 р. та набув чинності 1 вересня 2001 р., замінивши чинний на той момент Кримінальний кодекс 1960 р. Жоден інший правовий акт, крім Кримінального кодексу, не може вказати, які дії в Україні вважаються злочинами та які покарання застосовується за їх скоєння.

Кримінальний кодекс України (надалі – КК України) [4] містить Розділ VII Особливої частини «Злочини в сфері господарської діяльності», до яких можемо віднести і підприємницькі злочини.

Під кримінальною відповідальністю можна розуміти таке явище, що є одним з видів загального переліку класифікацій юридичної відповідальності підприємців, яка виникає під час здійснення протиправних дій у процесі провадження підприємницької діяльності.

Питання кримінальної відповідальності за злочини, скоєні у сфері господарської діяльності, вважається одним із найскладніших з Особливої частини кримінального законодавства України, не лише через чітку бланкетність диспозицій відповідних кримінальних заборон, а й через його суперечливий та нестабільний характер існування [5]. Як і у випадку з вартісними характеристиками злочинів в сфері підприємницької діяльності, оптимізація позначення загальних проявів у кримінальних заборонах та усунення таких проявів в ідеалі повинні охоплювати цілком розділ VII частини Особливої частини кримінального кодексу.

Отже, під злочинами у сфері господарської діяльності слід розуміти втручання у порядок обігу грошей, цінних паперів, інших документів, податкових систем, бюджетного та валютного регулювання та порядку руху предметів через митний кордон, процедура зайняття господарською та іншою підприємницькою діяльністю, добросовісна конкуренція та антимонопольне законодавство, а також процес приватизації.

Кого ж можна вважати суб'єктами економічних злочинів? Це фізичні особи, які безпосередньо ведуть бізнес, представляють інтереси суб'єктів господарювання або держави у сфері підприємницької діяльності.

Керівником підприємства є не тільки особа, яка виконує представництво компанії перед іншими юридичними особами особи, а також особа, відповідальна за правопорушення, яка несе юридичну, в тому числі і кримінальну відповідальність [6].

Збірник наукових праць

В період здійснення підприємницької діяльності підприємця може бути притягнуто до кримінальної відповідальності за умисне вчинення будь-якого злочину у цій сфері. Дані класифікації злочинів у сфері підприємницької діяльності можна класифікувати наступним чином:

- злочини, об'єктом яких є гроші, цінні папери та/або інші документи (прикладом злочинів даного виду можна вважати: виготовлення, поширення, а також збут фальшивих грошей та/або державних цінних паперів; підробка недержавних цінних паперів, тощо);
- злочини, що направлені проти системи оподаткування (до яких варто віднести: умисне ухилення від сплати податків, зборів або єдиного внеску, а також незаконна розробка або підробка марок акцизного збору або контрольних марок);
- злочини власне проти переміщення предметів через митний кордон (прикладом злочинів такого виду є контрабанда);
- злочини, що порушують права та інтереси кредиторів (наприклад: шахрайство із грошовими ресурсами або ж повноцінне доведення до банкрутства);
- злочини, що мають на меті протидію добросовісній конкуренції (до прикладів злочинів у цій сфері відносять: незаконне використання товарних знаків; розголошення комерційної таємниці та ін.);
- злочини, що порушують права та інтереси споживачів (введення до ринкового обігу продукції, яка визнана небезпечною – основний варіант злочину у даній сфері).

Обговорюючи практику розгляду судами справ про деякі злочини у сфері господарської діяльності, Пленум Верховного Суду України зазначає, що суди, як правило, дотримуються чинних норм, але іноді допускають помилки, що виникають внаслідок відсутності єдиного підходу до розмежування правопорушень цього типу від суміжних та подібних за своїм змістом, наприклад такі як адміністративні правопорушення [6].

З метою забезпечення рівного та правильного застосування положень про відповідальність за певні економічні правопорушення Пленум Верховного Суду України постановив великий перелік змін, доповнень та рекомендацій, щодо правового регулювання даних питань. Верховний Суд України постановив наступне (стислий перелік):

1. Звертаючи увагу судів на той факт, що можливість кримінальної відповідальності за правопорушення, передбачені ст. 202 - 205, 222 Кримінального кодексу України (далі - Кримінальний кодекс) [4] є додатковою гарантією дій держави у галузі правового регулювання господарських відносин та захисту конституційних прав осіб, що здійснюють господарську діяльність, а також способом стабілізувати національну економіку.

2. Розглядаючи справи про економічні злочини, суди повинні ретельно

VI Дунайські наукові читання

з'ясувати, у якому значенні терміни «господарська діяльність» та «підприємницька діяльність» використовуються у відповідних статтях Кримінального кодексу та їх похідних - «суб'єкт господарської діяльності» та «суб'єкт підприємницької діяльності», «громадянин», «громадянин-підприємець», «засновник», «власник» або «посадова особа» суб'єкта господарської чи підприємницької діяльності тощо, оскільки рішення про наявність або відсутність ознак складу злочину залежить від правильного розуміння значення цих термінів в окремих статтях Кримінального кодексу.

3. В рамках реалізації та функціонування без отримання ліцензії на види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до ст. 2, 9 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [1] та ст. 4 Закону України «Про підприємництво» [2] слід розуміти, що цей вид господарської діяльності здійснюється без ліцензії, фізичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності та юридичними особами.

4. За видами господарської діяльності, щодо яких існує спеціальна заборона і за зайняття яких передбачена кримінальна відповідальність за ст. 203 КК слід розуміти, зокрема, такі:

1) якими громадяни, навіть зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності, та юридичні особи – суб'єкти господарської діяльності певної форми власності чи організаційно-правової форми, не мають права займатися без зміни свого правового статусу (відсутність необхідної освіти, кваліфікація тощо), тому не може отримати ліцензії на їх здійснення, тобто види діяльності, які можуть здійснювати лише спеціальні суб'єкти;

2) якими ані фізичні, ані юридичні особи взагалі не мають права займатися (через заборону такої діяльності законом);

3) які можуть здійснювати лише державні підприємства, підприємства певних організаційно-правових форм або підприємства, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України (відповідно до частини 1 статті 2 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» [3] виробництво етилового спирту (у тому числі як лікарського засобу), спирту винограду ректифікованого етилу, спирту фруктового ректифікованого можна державні підприємства, якщо вони мають ліцензії);

4) яким певні суб'єкти господарювання не можуть займатися через те, що види діяльності, якими вони вже займаються, виключають таку можливість (наприклад, аудиторам забороняється безпосередньо займатися торговою, посередницькою та виробничою діяльністю);

5) до якої, згідно із законом, громадяни не мають права брати участь через непогашену чи непогашену судимість за певні злочини.

Збірник наукових праць

6. Інші роз'яснення Верховного Суду України, що мають досить важливе значення для правового регулювання злочинів в сфері підприємницької діяльності.

Узагальнивши все вищезазначене та проаналізоване, ми можемо сказати про те, що злочини в сфері господарської та підприємницької діяльності є найбільш розповсюдженими та одночасно одними з самих недосліджених. Багато вчених-юристів вважають, що дана категорія злочинів вимагає більш глибокого вивчення для забезпечення нормального функціонування держави в сфері господарювання, інші ж навпаки наполягають на тому, щоб зовсім виключити та декриміналізувати дані норми з Кримінального Кодексу України. На нашу думку, якщо держава прагне нормального розвитку та функціонування сектору економіки, господарювання та підприємництва, вивчення кримінальної сторони питання є необхідним та безцінним, особливо що стосується проблем тлумачення та роз'яснення норм, що стосуються несення відповідальності.

1. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон України. Відомості ВРУ 2015, № 23, ст.158 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

2. Про підприємництво. Закон України. Відомості ВРУ, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

3. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального. Закон України. Відомості ВРУ 1995, № 46, ст. 345 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Кримінальний кодекс України. Закон України. Відомості ВРУ 2001, № 25-26, ст.131 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

5. Дудоров О.О. (2014). Злочини в сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. №1. С. 169-175.

6. Соколов В.М. (2018). Кримінальна характеристика злочинів у сфері підприємницької діяльності. *Право і суспільство*. №4. С. 206-209.

7. Бойко А. М. (2009). Теорія детермінації економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки: ав... переходу до ринкової економіки: автореф. дис... д-ра юрид. наук. Харків: Б. 40 с.